

श्रीनूतनसत्यनारायणकथा (संस्कृतकाव्यम्)

प्रणेता :

आचार्य रमेशचन्द्र शुक्लः

एम०ए०, पी०एच०डी०

साहित्याचार्यः, सांख्ययोगाचार्यः

१९८७

प्रकाशिका

देववाणी-परिषद्, दिल्ली

६, वाणी-विहारः, नयी दिल्ली-११००५६

(भारतम्)

श्रीनूतनसत्यनारायणकथा (संस्कृतकाव्यम्)

प्रणेता :
आचार्य रमेशचन्द्र शुक्लः
एम०ए०, पी०एच०डी०
साहित्याचार्यः, सांख्ययोगाचार्यः

१६८७

प्रकाशिका

देववाणी-परिषद्, दिल्ली

६, वाणी-विहारः, नयी दिल्ली-११००५६
(भारतम्)

श्रीनूतनसत्यनारायणकथा (संस्कृतकाव्यम्)

- लेखकः : आचार्य रमेशचन्द्र शुक्लः
प्रकाशकः : देववाणी-परिषद्, दिल्ली
६, वाणी-विहारः, नई दिल्ली-११००५६
मुद्रकः : प्रवीण प्रिंटिंग सर्विस
३५, टी एक्सटेंशन, उत्तम नगर,
नयी दिल्ली-११००५६
संस्करणम् : प्रथमम्, १९८७

NŪTANASATYANĀRAYANAKATHĀ (Sanskrit Poetry)

- Author : Shukla, Acharya Ramesh Chandra
Publisher : Devavani Parishad, Delhi
6, Vani Vihar, New Delhi-110059
Printer : Parveen Printing Service
35, T Extn., Uttam Nagar,
New Delhi-110059
Edition : First, 1987

प्रास्ताविकम्

अयेयं प्रस्तूयते आचार्य डा० रमेशचन्द्रशुक्लप्रणीता श्रीनूतनसत्यनारायण-
कथा । अस्यां रचनायां कविना सत्यव्यवहारस्य महत्त्वं प्रतिष्ठापितम् ।
सत्यपरायणानां महापुरुषाणां चरितानि वर्णयता कविनेयं कामना प्रकीकृता—

चलतु चलतु लोकः सर्वदा सत्यमार्गे

धरतु धरतु नित्यं सः शुभान् सत्यभावान् ।

हरतु हरतु कष्टं दुःखितानां जनानां

भजतु भजतु सत्यं सन्ततं श्रीशवासम् ॥

अद्यत्वे, यदा सत्यभाषणं सत्यव्यवहारो वा, परातिसन्धानकुशलमूर्खतेति
मत्वा अवहेस्यते, आचार्यवरैः डा० रमेशचन्द्रशुक्लमहाभागैः सत्यपरायणताया
साग्रहं प्रतिष्ठा क्रियते । अत्र हेतुरस्ति तेषां सत्यनिष्ठं ऋजुजीवनम् । वस्तुतः
एतादृशानां महापुरुषाणां जीवनं अन्धकारात् प्रकाशं नयति समाजम् ।

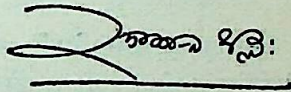
अद्यत्वे आचार्यशुक्लमहाभागा अस्वस्था अपि सन्तः सारस्वतसपर्यायां
लीनास्तिष्ठन्ति । परमेश्वरं प्रार्थये यत्स आचार्यपादान् शीघ्रमेव स्वस्थान्
करोतु येन तेषां लेखनी अविरतं लोककल्याणकृद्गहनोद्दिगरणे रता स्यात् ।

गुरु-पूर्णिमा, २०४४ वि०

११-७-१९८७ ई०

आर ६, वाणी-विहारः

नयी दिल्ली-११००५६

 १३:

(रमाकान्त शुक्लः

महासचिवः

देववाणी-परिषद्, दिल्ली

श्री विनिवेदना

इयं नूतनसत्यनारायणकथा सप्रश्रयं भगवद्भक्तसंस्कृत-सेवारतानां सहृदयानां सेवायां नतिपूर्वकं प्रस्तूयते ।

अत्र सत्यस्य महिमा गरिमा चोपश्लोकिता वर्तते । जनाः स्युः सत्य-
व्यवहारपराः सत्यभाषणप्रियाः सत्यासक्तस्वान्ता इत्येषा कामना कृता विद्यते ।
अस्ति सत्यं परमेश्वरः । सत्याचरणं, सत्यवचनप्रयोगः सत्यासक्तिरेव तस्य
पूजा । एतादृशाः भावाः कतिपयेषु श्लोकेषु समुद्ग्रथिताः सन्त्यस्यां लघीयस्यां
रचनायाम् । न विद्वांसस्तत्रोदग्राणां भावानां सुषमां न च कमनीयायाः
कल्पनायाः सुन्दरतां, परं ते सत्यस्य किमपि स्तवनं, सत्यस्य हितावहसौन्दर्य-
श्रियं, सत्यगुणस्थोत्कृष्टतमत्वप्रतिपादनं यत् किञ्चिदवश्यमाप्स्यन्ति ।

अस्मत्प्रियभारतं भवेत् सत्यव्यवहारबन्धुरताबन्धुरमित्येतां भावनां मनसि
निधायैतस्याः कृतेविरचने जनोऽयं प्रवृत्तोऽभवत् । अस्यां भावनायां श्रेयः शोभते
इत्येतद् विमृश्य सुधियः स्युः कृपालवोऽस्मिन् जने ।

देववाणी-परिषद् दिल्लीस्थिता एतस्याः कथायाः प्रकाशनपरकानुग्रहं
कृतवत्यतः सादरं कृतज्ञतां तच्चरणयोरभिव्यक्तां विदधामि ।

एतत्कथाप्रणयनसम्बन्धिनीं सत्प्रेरणामहं भगवद्भक्त-विद्वन्मान्यसङ्गीत-
कलाकोविदात् श्रीमत्सुहृदो माथुरोपाध्याय हेमचन्द्रमहोदयात् प्राप्नुवम् अतस्तञ्च
प्रति स्वामादरपूर्वकं प्रणतिमर्पयामि ।

शुभम्

रमेशचन्द्रशुक्लः

श्रीः

श्रीनूतनसत्यनारायणकथा

(रचयिता—आचार्य डा० रमेशचन्द्रशुक्लः, ए-१/२०३ जनकपुरो
नयी दिल्ली-११००५८)

व्यवहारोऽस्ति सत्यस्य सत्यदेवाभिवादनम् ।
सत्यस्य भाषणात् सत्यमीशोऽवश्यं प्रसीदति ॥
मानवाः सन्ति ते धन्याः सत्यदेवं भजन्ति ये ।
प्राप्नुवन्ति शुभं लोकं सद्गतिञ्च हरिप्रदाम् ॥
दिव्यां कथामिमां नव्यां सत्यदेवरमापतेः ।
रमेशः कृतवान् शुक्लः सत्यनारायणं स्मरन् ॥

कल्याणानां निधानं वितरति सकलां सम्पदं सत्यगोप्ता
सत्याख्यः सः प्रदाता निखिलजनमनःकाङ्क्षितानां हरीशः ।
सोऽस्ति स्रोतः सुखानामखिलभवपतिर्व्यापकः सर्वदर्शी
सृष्ट्यां सत्यं तदेव प्रभुरिह करुणासिन्धुसर्वेश्वरोऽस्ति ॥१॥

लोकाः सर्वेऽप्यनन्ताः समुदमतितरां सर्वथा भान्त्यजलं
गृह्णन्तो मङ्गलानां शुचितमकरुणानुग्रहान्मञ्जुलांस्ते ।
शोभां भट्याञ्च रम्यामतिशयसुखदां वैभवानां भजन्तो
द्योतन्ते यस्य शक्त्या नमति मम मनस्तं हरिं सत्यसंज्ञम् ॥२॥

प्रत्याश्रुताग्निह जना बहवो धरित्र्याम्

उक्तां स्ववाचमपि हन्त न संस्मरन्ति ।

उद्धर्तुमाधवकृपामयमानसोऽसौ

सत्यप्रियः सपदि तान् नयते सुमार्गम् ॥३॥

दण्डेन सोऽनृतपथस्थजनान् क्षमाब्धिः

स्नेहेन दर्शयति सत्यपथं हि सद्यः ।
सत्यानुरागहृदयो भगवान् दयालुः

श्रेयस्करो भुवनसर्वपती रमेशः ॥४॥

सत्यात्मको हरिजगद्भरणस्थचित्तो

नारायणोऽखिलमहीजनतानियन्ता ।

सत्यस्वरूपसदयो हितकारिलीलः

सत्याभिरक्षणरतः शरणं समेषाम् ॥५॥

सत्यप्रेमपरायणो मृदुमना ब्रह्माण्डकर्त्ता हरिः

सत्यप्राणवसुन्धराखिलपितोदारो महाञ्छ्रीपतिः ।

सत्यस्नेहरतान् जनानवति सः सत्याधिपः सत्यभृत्
शश्वत्पाति समस्तलोकनिकरं सत्योद्भवे तत्परः ॥६॥

वात्सल्यं निदधाति सत्यचरणस्नेहेषु सर्वेष्वपि

भर्ता प्राणभृतामभीक्षणमनिशं मातेव पद्मापतिः ।

तं नित्यं भजताञ्जनोऽनुदिवसं सर्वत्र सच्चेतसा
चेत् सः काङ्क्षति भद्रमेव सततं लोके भृशं जीवने ॥७॥

सत्याधारहरिः करोति रमणं सत्येऽनिशं ह्लादितः

सत्यान्तो पृथगस्ति साधुजगतीरक्षारतः सन्ततम् ।

सत्यं काङ्क्षति सर्वदाखिलजनास्तं भक्तिभावस्थिताः

सेवन्तां सततं पवित्रमनसा सत्यं श्रयन्तो मुदा ॥८॥

सत्यं मङ्गलमन्दिरं शिवमयं श्रेयोविधानोत्पुङ्गवः

कल्याणामृतवर्षिमेघमतुलं श्रेष्ठं प्रकर्षोज्ज्वलम् ।

भूत्वा तद्धितकारकं त्रिभुवनं स्नेहेन गोपायति

तस्मात् तत् प्रियबन्धुरं शुभपरं प्रीत्या भजन्तां जनाः ॥९॥

यत् किञ्चित् परिवीक्ष्यते जगति वा लोकान्तरे संस्थितं

तत् सर्वं हि विनश्यत् न च वरं सत्यं परं केवलम् ।

स्थायि प्रीतिरतञ्च शान्तिसुखं प्राप्यं समेषामतः

सर्वेषां सुहृदस्ति तच्च जननी बन्धुः पिताधीश्वरः ॥१०॥

सत्योपासकमानवो भगवतः सत्यस्य हृद्यः प्रियः
 सर्वत्रैव सदा च रक्षति हरिः सत्याभिधानो जनम् ।
 तं स्नेहेन निरन्तरं करुणया सत्यानुरागः प्रभु-
 स्तस्मात् सत्यमनारतं मतिमता संसेवनीयं हि तत् ॥११॥
 साधुस्तिष्ठति सर्वदा शुचिहृदा सत्ये, सुधी नन्दति
 सत्ये सन्ततमेव सज्जनकुलं विन्दत् सुखं प्रीयते ।
 सद्भक्तो निदधाति सत्यदयिते शुद्धं स्वकीयाग्रहं
 धर्मात्मा वसति करोति च, जनैर्ह्येवं न तस्माद्धि तत् ॥१२॥
 न हि सत्यात् परो धर्मो न च सत्यात् परं बलम् ।
 शोभन्ते सन्ततं सत्ये ज्ञानं विद्या तपोसि च ॥१३॥
 चारित्र्यस्य विभा भव्या सत्येऽजस्रं विराजते ।
 सत्ये भाति हरेः प्रेम तस्मात् सत्यं सदा श्रयेत् ॥१४॥
 सत्यं जयति सर्वत्र सत्यं सर्वत्र पूज्यते ।
 समस्तेष्वपि लोकेषु सत्यं प्रीत्या प्रशस्यते ॥१५॥
 सत्यभक्तो जनो जातो विश्रुतामरकीर्तिमान् ।
 सत्यस्याराधना कार्या तस्मान्मित्यं जनाखिलैः ॥१६॥
 सत्यमाश्रित्य प्राङ्मर्त्यः कष्टं विन्दति दुःसहम् ।
 कालान्तरे परं याति श्रीप्रदं परमं सुखम् ॥१७॥
 लोके वेत्ति जनो न कः सुविदितं सत्यश्रिया शोभितं
 सत्याचाररतं प्रियं क्षितिर्पति विश्वाभिरामोज्ज्वलम् ।
 सत्यात्मानमुदारमानसहरिश्चन्द्रं जगत्पूजितं
 भक्त्याद्यापि समस्तविश्वजनता श्रद्धानता ध्यायति ॥१८॥
 दातारं प्रथितं यशःसुललितं भूपालवृन्दप्रियं
 भूत्वा मौलिनता समस्तवसुधा सत्येऽवदाते रतम् ।
 प्रीत्या गायति रन्तिदेवनृपति दान्युत्तमाराधितं
 नूनं प्राप्य तथाविधं नृपमियं क्षोणी कृतार्थास्त्यहो ॥१९॥

तस्मै तद् ह्यविलम्बमेव मनसा याचेत यद् योऽतिथिः
दत्तं स्यादिति सत्यभाषणशिविः सर्वत्र घोषं व्यधात् ।
प्रीत्या भूभुवनेऽस्त एव तरसायच्छत् स्वकीयं महान्
मांसं सः स्वशरीरतो भुवि ततं तस्याद्य राज्ञो यशः ॥२०॥

विख्यातः किल भूपतिर्दशरथः सत्यं ररक्ष क्षितौ
प्राणान् सादरमत्यजत् परमसौ सत्यप्रतिज्ञो वचः ।
स्वं प्रीत्येति जुगोप विद्वविदितं सर्वत्र भूमण्डले
श्रीरामस्य पिताखिलेन जगता संस्मर्यते श्रद्धया ॥२१॥

देशस्यास्य महर्षयोऽनुदिवसं कष्टान्यसहान्यपि
सत्यार्थं भुवि सेहिरेऽतिसमुवं सत्यं ररक्षुः परम् ।
ख्याताः सन्ति वसिष्ठ-कण्व-मनवोऽगस्त्यादिकाः भूतले
सत्यस्थापितजीवर्णषितपसा ख्यातं भृशं भारतम् ॥२२॥

सत्यत्राणवशादसौ सुविदितः सर्वत्र भीष्मो भुवि
धर्मप्राणयुधिष्ठिरश्च नृपतिः क्षोण्यां भृशं विश्रुतः ।
लोकाराधितशूद्रकोऽवनिपतिः सत्यं सदाप्रायत
सत्यं विक्रमचन्द्रगुप्तनृपती पान्ति स्म भोजोऽपि च ॥२३॥

सञ्जाता महिला महोसुविदिता गार्ग्यादिविद्योन्नताः
ताः सत्ये सततं मनो हि निदधुः स्नेहेन विज्ञोत्तमाः ।
प्रह्लावध्रुवबालकौ जगति च ख्यातौ सदाचारिणौ
सत्याराधनमानसौ भरतभूश्रीगौरवाधायकौ ॥२४॥

न साधवो बुधा एव साधारणजना अपि ।
अस्मद्भारतवर्षेऽत्र बभूवुः सत्यवादिनः ॥२५॥
विद्याभिरामचारिण्याः भगवद्भक्तिसंश्रिताः ।
असेवन्त सदा सत्यं भक्तिसंस्कृतचेतसः ॥२६॥

नृपाणां सत्यभक्तत्वात् तावृशी जनताप्यभूत् ।
एतस्मिन् भारते देशे सर्वदेशशिरोमणौ ॥२७॥

सत्यदेवं समाराध्य भारतं विबभौ भूशम् ।
 भूत्वा लक्ष्मीकृपापात्रं ज्ञानभास्वरभूषितम् ॥२८॥
 श्रीशस्य सत्यदेवस्य महीयान् महिमा महान् ।
 सोऽगम्यः सर्वथाज्ञेयो मुनीनामप्यसंशयम् ॥२९॥
 सयत्नारायणो देवः सत्ये रज्यति सर्वदा ।
 कष्टेभ्यस्त्रायते भक्तं सत्याचरणपावनम् ॥३०॥
 कलौ साधनमुत्कृष्टं सत्यं ज्ञेयं हि वस्तुतः ।
 तदवलम्ब्य को नाभूत् सफलो निजकर्मसु ॥३१॥
 पूजा सत्यं तपः सत्यं स्तोत्रं सत्यं मनोरमम् ।
 यज्ञः सत्यं व्रतं सत्यं सत्यं कीर्तनमेव च ॥३२॥
 सत्यं ब्रह्मा शिवः सत्यं विष्णुः सत्यञ्च तत्त्वतः ।
 तदेव निदधत् संज्ञा भाति तास्ताः अनारतम् ॥३३॥
 सत्यं भजन्त्वतो विज्ञा मानवा इह भूतले ।
 विनाऽऽलस्यं विनाऽऽयासं विना खेदमहनिशम् ॥३४॥
 सत्याच्छ्रीः परिवर्धेत तेजो वर्धेत सत्वरम् ।
 वर्चश्च नितरां दिव्यं पौरुषं किञ्च सात्त्विकम् ॥३५॥
 कस्मिन्मपि न लोभेऽत्र कस्मादपि न कारणात् ।
 हेयं सत्यं शुभाभीष्टं प्राणापद्यपि नो जनैः ॥३६॥
 दत्तेऽनृतं हि यद् वस्तु तद् भवत्युपकारकम् ।
 न स्थायि विभवं दत्ते न च शान्तिं प्रयच्छति ॥३७॥
 सत्यं यच्छति यद् वस्तु तद् भवत्युपकारम् ।
 स्थिराञ्च सम्पवं दत्ते शान्तिं यच्छति सन्ततम् ॥३८॥
 भवन्तः सन्तु सत्यस्य सर्वेऽपि समुपासकाः ।
 भारतस्य भवेद् भद्रं तेन सर्वविधं भूशम् ॥३९॥
 शक्तिं संश्रित्य सत्यस्य कुर्वन्तु राष्ट्रमुन्नतम् ।
 सर्वविश्वसमुत्थानं धर्मो हि परमोज्ज्वलः ॥४०॥

कृपया यस्य सत्यस्य जगदीशस्य लभ्यते ।
 स्वाभीष्टं तस्य कर्तव्या नुतिर्भक्त्यानिशं मुदा ॥४१॥
 सत्यदेवकरुणार्णव ईशः सर्ववन्द्यभुवनाखिलनाथः ।
 रक्षकोऽमितचराचरसृष्टेः ईड्यते सविनयं जगदीड्यः ॥४२॥
 रामकृष्णमधुसूदनबुद्धश्रीपतिप्रभृतिनामबहूनि ।
 सन्ति तस्य हरिसत्यकृपालोस्तं विभुं पतिमुपास्यमुपास्व ॥४३॥
 सोऽस्ति पूज्यजननी च पितापि बन्धुमित्रपतिनाथगुरुश्च ।
 सः समस्तजगताञ्च विधाता विन्द्यते प्रियतमः प्रियसत्यः ॥४४॥
 धर्मसेतु जगतीदयितोऽसौ पापकर्त्र पतितोद्धरणार्थम् ।
 सत्यदेवजगदीश्वर एव वीक्ष्यते हरिसमुद्यतचित्तः ॥४५॥
 सत्यं सनातन-सन्तसनकाभिधानं
 जातं सनातनधराखिलपूज्यपादम् ।
 मार्गं मनोज्ञमधुरं सुखदं समिद्धं
 प्रादीदृशत्सकललोकहितेच्छया तत् ॥४६॥
 संसारमङ्गलमनोरमसत्यदेवः पृथ्वीं
 रसातलगतां करुणाम्बुधिः सः ।
 उद्धृतुं मोड्यचरितो निदधौ वराहरूपं
 द्वितीयहितवर्ष्यवतारकाले ॥४७॥
 देवर्षिनारद इहाथ हरिर्दयालु-
 भूत्वा तृतीयमवतारमसौ स्वकीयम् ।
 जग्राह सत्यरमणो जगदेकमान्य-
 स्तन्त्रञ्च सात्वतमुपादिशदीड्यवृत्तः ॥४८॥
 नारायणोऽथ च नरो भगवान् भवन् सः
 चक्रे तपोऽतिपरुषं सदयश्चतुर्थं ।
 नैजेऽवतारसमये जगतीहिताय
 सत्यात्मभासुर शुभोदयभावभव्यः ॥४९॥

ईशोऽवतारसमये कपिलो बभूव
 सांख्यञ्चकार जगतीपतिसत्यगोप्ता ।
 तत्त्वप्रियञ्च विदधावुपदेशरम्यं
 शिष्यासुरिं द्विजवरं प्रति पञ्चमेऽसौ ॥५०॥
 अत्रेवंभूव तनयो भगवान् ऋषेः सः
 ज्ञानं ददौ च शिवसत्यमलर्कनाम्ने ।
 ब्रह्मस्थिताय मृदुलाय दयासमुद्रः
 प्रह्लादसंज्ञसुधिये ह्यवतारषष्ठे ॥५१॥
 स्वायम्भुवं हरिरसाववति स्म यज्ञो
 मन्वन्तरं प्रभृकृपामयसत्यशीलः ।
 आकूतिमातृतनयोऽखिलविष्वभर्ता
 यामादिवेवसहितो ह्यथ सप्तमे च ॥५२॥
 भूत्वाऽर्षभो हरिरसौ प्रियसत्यदेवः
 प्रादीवृशत् परमहंसपदं मनोज्ञम् ।
 नाभिं नृपं स्वपितरं जननीञ्च कृत्वा
 मेहं त्रिलोकदयितो जननेऽष्टमे च ॥५३॥
 जातः पृथुः क्षितिपतिर्जगदेकनाथः
 सत्योपकारपरके नवमेऽवतारे ।
 दुग्धे स्म सोऽजनिमिमामखिलौषधार्थं
 श्रेयो विधातुममितं जगतीजनानाम् ॥५४॥
 अत्रायत प्रलयसागरनीरमध्ये
 मग्नाः श्रुतीः सपदि मीनवपुर्निधाय ।
 सत्यस्थितः सदयसर्ववसुन्धरेशो
 भूत्वा वदान्यहृदयो दशमेऽवतारे ॥५५॥
 धृत्वा हरिः सुदृढकच्छपरूपमीशः
 पाथोधिमन्थननिमित्तमसौ स्वपृष्ठे ।
 दध्रे प्रकृष्टगिरिमन्दरसंज्ञकञ्च
 स्वैकादशेऽवतरणे परमेशसत्यः ॥५६॥

धन्वन्तरिः समभवज्जगतीप्रियोऽसा-
 वादाय सत्यहृदयो जगतीहिताय ।
 पाणो सुधाघटमपांनिधितो दयावान्
 सन् द्वादशे समुदियाय शुभावतारे ॥५७॥
 सत्येश्वरः परमसुन्दरदिव्यरूपा
 भूत्वाऽसुरान् निदधती ललनाऽथ मोहे ।
 ब्राह्मोहिनी प्रियसुधामदवात् सरेभ्यो
 रम्ये त्रयोदशकसंख्यकजन्म काले ॥५८॥
 भूत्वा हरिः परमभीतिकरो नृसिंहः
 वक्षो दवार करजैर्नितरां कठोरैः ।
 क्षिप्रं हिरण्यकशिपोरवतारकाले
 प्रह्लादभक्तमवति स्म चतुर्दशेऽसौ ॥५९॥
 पादत्रयावनिमयाचत वामनः सन्
 विष्णुर्बलिं वितिकुलोद्भवदानिभूपम् ।
 इष्टां तदा मनसि पञ्चदशेऽवतारे
 सत्यानुरागहृदयो भगवान् कृपालुः ॥६०॥
 विप्रद्विषः समवलोक्य नृपान् रमेश-
 स्तान् षोडशे परशुराम इति स्वसंज्ञाम् ।
 धृत्वा कुवर्त्मपथिकान् निजघान दुष्टान्
 ब्राह्म सत्यरक्षणपरो ह्यवतारकाले ॥६१॥
 व्यासो बभूव भगवान् श्रुतिवल्लरीं सः
 चक्रे कृपार्द्रहृदयस्तरसा विभक्ताम् ।
 शास्त्रासु वीक्ष्य कृशधीधरविप्रवृन्दं
 सत्यश्रितः सपदि सप्तदशेऽवतारे ॥६२॥
 रामो बभूव भगवान् परमेश्वरोऽसौ
 कतुं महीं विगतभीमकठोरभाराम् ।
 सत्यं निघातुमिह भूभुवने हितार्थी
 चाष्टादशे स्वजनुषि श्रतिवर्त्मयायी ॥६३॥

यज्ञे हि कौशिकमुनेर्बलधाम रामः
 प्रत्यूहकारकनिशाचरदुष्टवृन्दम् ।
 व्यापादयच्च परमप्रबलं सुबाहुं
 यागस्य साधुविधिना व्यदधात् सुरक्षाम् ॥६४॥
 भङ्क्त्वा विशङ्कुटधनुः शशिशेखरस्य
 सीतां विदेहतनयां लभते स्म रामः ।
 सत्यप्रियस्य विजयो भवति स्म गीतो
 लोकेऽत्र सर्वरमणी-युव-बाल-वृद्धैः ॥६५॥
 रम्यां पुरीं सपदि गच्छति रामचन्द्रे
 तस्मिन् विदेहनृपतेर्नगरादयोध्याम् ।
 मार्गेऽमिलत् परशुराममहाबलाब्धि-
 स्तं प्रेक्ष्य राममभवन्मुदितो भृशं सः ॥६६॥
 ज्येष्ठं प्रियं दशरथस्तनयं हि रामं
 राज्येऽभिषिक्तमतिमोदमना इयेष ।
 कतुं क्षमो न सकलां तु परं स्वकाङ्क्षां
 प्रत्यूहभीमजनिताद् वसुधाधिपोऽसौ ॥६७॥
 रामः पितुर्दशरथस्य वचो विधातुं
 सत्यं समस्तमपि राज्यमदो विहाय ।
 याति स्म हस्त विपिनं सह लक्ष्मणेन
 घोरं प्रचण्डपरमं सह सीतया च ॥६८॥
 जह्ने विदेहतनयां रजनीचराणां
 राजा यदा दशशिराः कपिवृन्दसेनाम् ।
 आदाय सेतुसुबृहं जलधौ विशाले
 बद्ध्वा दशाननपुरीञ्च स आरुरोध ॥६९॥
 हत्वा निशाचरगणं रिपुरावणञ्च
 रामो निवृत्य नगरीं मधुरामयोध्याम् ।
 भूपो भवन् स्वजनतां सकलां स्वराज्ये
 रक्षंस्तदीयहितमेव सदान्वतिष्ठत् ॥७०॥

नार्यां दधत् प्रचुरलोभमयं हि रामः
 कामं विदेहतनयां निदधति गेहे ।
 पत्नीं परं न च कदापि गृहे निधास्ये
 त्वां लोकवादमिति सः श्रुतवान् महीपः ॥७१॥
 आराधने न हि भुवोऽस्ति कदापि शक्तः
 संवर्ततेऽत्र मतिमानपि वस्तुतस्तु ।
 मन्दस्य नास्ति पुरुषस्य भवे ह्यभाव-
 स्तस्मादनिन्द्यत जनेन स रामभद्रः ॥७२॥
 आकर्ण्य तं निगदितं पुरुषापवादं
 रामो बभूव भयभीतमनास्तदानीम् ।
 तस्याज तां जनकजामपि हन्त तस्मात्
 साध्वीं सतीं सुचरितामतिचारुशीलाम् ॥७३॥
 भूत्वात्र पावनकथो जगति क्षितीन्द्रः
 प्रादीदृशत् सुचरितं परमोच्चसत्यम् ।
 चारित्र्यचारुललितं मनुजत्वमान्यं
 लोकोदयस्थितशुभं विमलञ्च रामः ॥७४॥
 शोककृष्णजन्मसमये वसुधास्मदीया
 अन्यायनिष्ठकुपयस्थितपापमग्नैः ।
 धर्मप्रहर्तृसुकृतघननृपप्रभूतैः
 सम्पीडनातिशयकष्टगता बभूव ॥७५॥
 सत्यस्थितो भुवमिमां व्यथितां विलोक्य
 कारालये च जननीं पितरं निरीक्ष्य ।
 नन्दस्य सद्मनि निनाय हरिः स्वबाल्यं
 क्रूराधमं शठगणं द्रुतमुद्धरन्वच ॥७६॥
 कंसं जघान मथुरां समुपेत्य कृष्णः
 स्वां मातरं च पितरं कृतवान् विमुक्तम् ।
 कारागृहाद् व्यधित भूपतिमुपसेनं
 श्रीद्वारकां स्ववसतिं विदधौ मनोज्ञाम् ॥७७॥

भूयिष्ठान् वसुधाधिपांश्च कलुषे लीनान् कुनोतिस्थितान्
शूरश्रेष्ठधनञ्जयेन तरसा जन्ये महाभारते ।

क्रूरांश्चापि नितान्तदुष्टहृदयं दुर्योधनं पामरं
कृष्णः क्षिप्रमजीघतन्नयमतिः सन् सत्यपक्षे स्थितः ॥७८॥

पूज्य श्रीवसुदेवनन्दनहरिः श्रीकृष्णधर्मस्थितः
इत्थं भारमसौ जहार सपदि क्षोण्याः जगद्रक्षकः ।

सत्यं सोऽतितरां सदैव मनसा प्रीत्याति गोपायति
बन्धुर्दैन्यभूतां दयालुहृदयः साधुप्रियो माधवः ॥७९॥

बुद्धो बभूव भगवान् प्रियसत्यगोप्ता
प्राप्ते कलौ हरिरसौ भुवि धर्मभर्ता ।
हिंसां मखे च विनिवारयितुं दयालु-
लोकं प्रदातुमुपदेशशुभं शुभंयुः ॥८०॥

कल्किर्हरिः कुपथगामिजनान् कठोरान्
म्लेच्छान् हनिष्यति भविष्यति तस्य जन्म ।
गेहे च भूमिसुरविष्णुयशोबुधस्य
ह्यस्तोन्मुखे कलियुगे सति सत्यसक्तः ॥८१॥

सत्याभिधानभगवान् करुणामयोऽस्ति
नारायणस्य चरितं जगतीह तस्य ।
गेयं सदैव सरसं महनीयरम्यं
श्रेयस्करं स्वहृदयं रमयन्तु तत्र ॥८२॥

आचारमुत्तमपवित्रमनोऽभिरामं
कर्तुं स्वकीयहृदि ये दधतेऽभिलाषम् ।
वञ्चाच्चरित्रकमनीयसुचारुसत्याद्
गृह्णन्तु ते भगवतो हितयुक्तशिक्षाम् ॥८३॥

श्रीसत्यदेवभगवान् करुणामयोऽस्ति
धृत्वा सदैव समये समयेऽवतारम् ।
लीलाः करोति विविधा जगतीहिताय
श्रेयःश्रिता अमितमङ्गलमोददात्रीः ॥८४॥

सत्यं सनातनमिदं सततं विभाति
 तच्छाश्वतं प्रतिपदं ह्यनिशं चकास्ति ।
 व्याप्तं भवत् सकलसृष्टिगृहान्तराले
 विश्राजते शुभविभामयमप्रमेयम् ॥८५॥
 सर्वत्र सत्यमिदमस्ति विलासलास्यं
 कुर्वत्, यदा भवति कृत्स्नतया विलुप्तम् ।
 अन्यद्वि सर्वमपि वस्तु तदेवमेव
 सन्तिष्ठतेऽनुपमसत्यमहो महीयः ॥८६॥
 'नारा' पदं जले ज्ञेयमयनं गृह्वाचकम् ।
 सलिलं सदनं यस्य स नारायण उच्यते ॥८७॥
 सत्यं हि सर्वदा स्थायि प्रभोः संज्ञास्ति सा प्रिया ।
 नारायणस्य सत्यत्वात् सत्यमिति स गीयते ॥८८॥
 भगवान् सच्चिदानन्दः सत्यमिति निगद्यते ।
 नामानि सत्यनन्तानि सत्यनारायणप्रभोः ॥८९॥
 सत्यनारायणो भूमिः सत्यनारायणो नभः
 सत्यनारायणो वायुः सत्यनारायणो जलम् ॥९०॥
 सर्वलोकसमुद्गीप्तः सत्यनारायणोऽनलः ।
 विश्वकर्मार्यमा चापि सत्यनारायणो हरिः ॥९१॥
 सत्यनारायणं देवं सन्ततं चेतसा भजन् ।
 प्रीत्या भक्त्या च कुर्वीत व्रतं जगति मानवः ॥९२॥
 अनन्तसत्त्वसम्पन्नश्चिदानन्दनिरञ्जनः ।
 क्रान्तदर्शी स्वतन्त्रश्च मनीषी परिभूरपि ॥९३॥
 असौ प्राप्तोऽस्ति सर्वत्र साधकेन स लभ्यते ।
 तस्मात् तेन सदा भाव्यं तद्भक्तिरतचेतसा ॥९४॥
 स्यान्मनस्वी सदा भक्तः साधकः शुचिमानसः ।
 परमेशं हरिं द्रष्टुं सत्यार्चने रतो भवेत् ॥९५॥

सत्यनामा हरिर्देवः सर्वानन्दनिधिः प्रभुः ।
 सम्भवा तस्य लब्धिस्तु यदि भक्तिर्ब्रह्मीयसी ॥६६॥
 सत्यनारायणो देवः सत्यप्रेमवशं गतः ।
 बन्धतां बन्धतां नित्यं प्रह्वैः सरलमानसैः ॥६७॥
 सत्यनिष्ठास्ति चेच्चित्ते यस्य भक्तस्य सन्ततम् ।
 सोऽवश्यं प्राप्नुते सद्यः सत्यनारायणं हरिम् ॥६८॥
 सत्यं मुञ्चति यो हन्त सत्यदेवस्तु तं जनम् ।
 शीघ्रं दण्डेन युक्तेन सत्यस्थं कुरुते हरिः ॥६९॥
 वाणिज्यलग्नहृदयो वणिजां प्रधानो
 भ्रष्टो बभूव नितारमसकुट्टि सत्यात् ।
 कश्चित् पुनः पुनरपि प्रथितो धनीन्दुः
 जातो धनावतितरां प्रबलः प्रमादी ॥१००॥
 सम्प्रेक्ष्य तं हितचिकीर्षु हरिः कृपालुः
 सत्यात् पतन्तमसकुट् वणिजन्तु सद्यः ।
 सत्योन्मुखं सकललोकपिता विधातुं
 कर्तुं बबन्ध घिषणां व्रुतमेव तञ्च ॥१०१॥
 नौकां चकार सधनां सरिति प्रलुप्तां
 दृष्ट्वा न तां स विलपन् हरिसत्यदेवम् ।
 सस्मार किञ्च विनयेन बभाज सत्यं
 नाथ क्षमस्व मम सम्प्रति सर्वमागः ॥१०२॥
 प्रत्याश्रुतं स्ववचनं विहितं न सत्यं
 कृत्स्नं पुनः पुनरपि स्मरणं ह्युपेक्षे ।
 सत्यं विधाय निहितं कृतवानसत्यं
 सम्पूजितं मम पितः क्षमतां ममागः ॥१०३॥
 सत्यं व्रुतं मम हरे वचनं करिष्ये
 मन्दोऽस्मि पामरमतिः परमाधमोऽस्मि ।
 स्वार्थी न चाहमिव कोऽपि जनो जगत्यां
 त्वां नौमि नाथ कृपया क्षमतां पुनर्माम् ॥१०४॥

दीनं वचः परमशोकगतस्य तस्य
 श्रुत्वा भृशं हरिकृपालुमनाः पुनश्च ।
 मायाविलुप्ततरणीं विदधौ नदीतो
 व्यक्तां विलोक्य मुदितो भवति स्म नावम् ॥१०५॥
 वैश्यः सहर्षमगमन्निजवेश्म शीघ्र
 मानचं भक्तिमनसा हरिसत्यदेवम् ।
 सयं सदैव वदतिस्म च जीवनेऽसौ
 तस्मात् सुखेन महता न्यवसज्जगत्याम् ॥१०६॥
 जातोऽभिमानिनृपतिर्भुविमानसिंहः
 शौर्यप्रकर्षहतशत्रुगणोऽभवन् सः ।
 देवानपि क्षितिपतिर्मददर्पनिष्ठो
 मन्दो महान् हतमतिर्हि तिरश्चकार ॥१०७॥
 सः सत्यवादिनि जने सततं जहास
 सत्यस्य चापि विदधौ नितरामवज्ञाम् ।
 तस्माद् बभूव जनता व्यथिता स्वचित्ते
 सत्यापमानरतकार्यकलापलग्नात् ॥१०८॥
 श्रीसत्यदेवभगवान् नृपतिं दयावान्
 सद्बर्त्मगामिनममुं तरसा विधातुम् ।
 चक्रे विचारसुदृढं जगतोहितस्थः
 सत्याभिरक्षणधरोऽखिललोकमित्रम् ॥१०९॥
 राज्यञ्चकार निहतं सुखवैभवस्थं
 चक्रे च तं प्रबलशत्रुजनैः परास्तम् ।
 सन्तापपीडितमना विपिनं जगाम
 सस्मार सत्यभगवन्तमसावजलम् ॥११०॥
 मृत्वा मुनिर्हरिकृपालुरुवाच दीनं
 दारिद्र्यपीडितनृपं लभतां स्वकीयात् ।
 साहाय्यमाशु सुहृदो लभतां कृशानोः
 राज्यं भवेदधिगतं सकलं ततश्च ॥१११॥
 लब्ध्वाशिषं मुनिवरात् तरसा स्वमित्रात्
 सम्प्राप्य साधुहृदयाच्च सहायतां सः ।
 श्रीसत्यदेवकृपयाजधिगाम राज्यं
 सत्ये धियं क्षितिपतिर्हि ततो बबन्ध ॥११२॥

शूद्रोऽपि चात्र समजायत रामदासः
 कस्यापि नो सुखधने सहते स्मः नीचः ।
 चक्रे निरादरमसौ ऋतभाषिणश्च
 सत्यश्रितस्य कृतवान् नितरां स हानिम् ॥११३॥
 द्रागेव सत्यजगतीपतिकोपवह्नेः
 पत्नीसुताश्च सकला प्रियबन्धवश्च ।
 मृत्युं ययुर्गृहधनादिसुखान्यनश्यन्
 शोकाग्निना स नितरां भवतिस्म दग्धः ॥११४॥
 सत्यानुरागिहृदया नितरामजलं
 क्रूरातिदुष्टहृदयेन मयाधमेन ।
 सम्पीडिता ह्यपकृताश्च सदैव सत्य-
 मत्यन्तमेव जगतीह तिरस्कृतञ्च ॥११५॥
 तस्मात् कलत्रसुतबन्धुजना विनष्टाः
 गेहो धनञ्च खसाधनसर्वमेव ।
 नो सन्ति मे जगति सम्प्रतिसु पापिनो हा
 चक्रन्द चिन्तनमिदं विदधज्जघन्यः ॥११६॥
 सत्येश्वरः सदयमानस एव नित्यं
 तस्मिन् जनेऽपि मलिने दुरिताभिभूते ।
 स्वप्ने स्वकीयकक्षां विदधज्जगाद
 सेवेत सन्ततमहानि स सत्यभक्तम् ॥११७॥
 सद्भावपूतहृदयेन नितान्तभक्त्या
 सत्ये च सन्ततमसावनुरागगाढम् ।
 कृत्वा वदेच्च सततं जगतीह सत्यं
 गच्छेत् सुखानि च ततोऽभिमतानि सोऽत्र ॥११८॥
 धीरेन्द्रसंज्ञकमहीसुरपण्डितोऽपि
 सत्यानुरागसुजनाबलिसत्सकाशे ।
 भक्तिं चकार महतीं हृदयेन सत्ये
 तस्माद् ययौ बहुसुखानि च सोऽपि दीनः ॥११९॥
 सत्ये भक्त्यमलां दधाति मनुजो यः सर्वदा जीवने
 सत्यञ्च श्रयतेऽनिशं दृढतया सत्यं हि संसेवते ।

सत्ये स्निह्यति पावनेन मनसा सत्यं सदा शंसति
 तस्मिन् सत्यरते जने त्वतितरां सत्येश्वरः प्रीयते ॥१२०॥
 सत्यं सर्वजना विदन्तु सततं लोकत्रयाधीश्वरं
 सर्वेषामपि रक्षकं च पितरं स्वस्वामिनं मातरं
 मित्रं बन्धुजनं गुरुञ्च जगति श्रीवल्लभं श्रीप्रदं
 सर्वस्वञ्च यशस्करो प्रियतमं गान्ध्यादिभक्तस्तुतम् ॥१२१॥
 तरितुमिच्छसि चेद् भवसागरं श्रय तरीं द्रुतमेव महीयसीम् ।
 सुखदसत्यरमां भगवत्प्रियां हरिकृपां यदि काङ्क्षसि जीवने ॥१२२॥
 हरिकृपालुसमस्तजगत्पतिः भवति तत्र जने मुदितो भृशम् ।
 सरलमानसनन्दितजीवने भजति सत्यपदाम्बुजमञ्जुलम् ॥१२३॥
 भज हरिं धृतसत्यशुभाभिधम् अनुदिनं समये सकले स्थले ।
 प्रियतमप्रियनाथमनारतं स्वमनसा करुणामयमीश्वरम् ॥१२४॥
 चलतु चलतु लोकः सर्वदा सत्यमार्गं
 धरतु धरतु नित्यं सः शुभान् सत्यभावान् ।
 हरतु हरतु कष्टं दुःखितानां जनानां
 भजतु भजतु सत्यं सन्ततं श्रीशवासम् ॥१२५॥
 जयति जयति सेव्यः सत्यकृष्णः कृपालुः
 जयति जयति गोपीराधिकामानसेशः
 जयति जयति नित्यं जानकीनाथसत्यं
 जयति जयति सत्यं भूभुवः स्वः क्षमायाम् ॥१२६॥

